

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

zhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvatski na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravišništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 13

V Trstu, dne 30. aprila 1922.

Leto III.

O NRAVNI OSEBNOSTI

Gospodarska «svoboda» manchesterske doktrine je zastrepila človeštvo tudi z npravnim nihilizmom. Daleč nazaj, v zgodovino poganstva bi bilo treba seči, da bi našli tako splošen propad vesti, kakršnega nam je prinesel liberalizem. S propadom vesti pa se je zapasla gniloba v zdravje množic, so se pokazale fizične in duševne posledice, človekova pot se je naglo nagnila v globino.

Toda kakor je v organizmu, v katerega je proniknil strup, snovi, ki deluje proti njemu, velja tudi za družbo zakon reakcije: čim usodnejši je razkroj gmotnega in npravnega življenja, tem glasnejši je odpor vesti. Vsi časi npravnega propadanja so dvignili iz močvirnih družabnih tal glasnike pravega in dobrega, velikane Ethosa, ki gredo z božanskim mirom nad množicami, ne meneč se za krik jeze in maščevalnosti, neizprosni in nepremagljivi tudi v trenutku, ko položijo glavo v povečanje svojega uverjenja.

Nikakor ni tedaj zgolj slučaj, če je danes, ko je na eni strani anarhija vladajočega gospodarskega sistema prevrgla slednji brambni nasip civilizacije in dosegla višek svojega usodnega razcvita, na drugi pa libertinsko življenje kot fantom človekove sreče zajelo najširje plasti, ni torej nikak slučaj, če je v času, ki ga živimo, buknil vsečez nasilni plamen odpora proti vsemu, kar hoče še vzdržati bolni družabni in državni red. Materialistično je to gibanje, pravijo ljudje, ki gledajo zviška doli ter natančno vedo, da je silno škodljivo in da bo človeka onesrečilo, če se še o pravem času ne zave in skesano vrne. Le tega nečejo priznati, da so oni sami moralisti kaj poceni, ker so gmotno sigurni, medtem ko se oglašajo v odporu tisti, ki jim je zvrhano odmerjeno krivic, trpljenja in ponižanj.

Tako umevanje je umevanje sitih in brezcutnih, njih, ki z eno samo frazo obsodijo, česar ne morejo in nečejo razumeti v vsej kruti resnosti in tragiki. Oni, ki jih je življenje dvignilo višje, pa četudi z nedopustnimi sredstvi, bodo redkokdaj priznali potrebo socialnega izenačenja, ki gre vstric z npravnim izboljšanjem človeka. Razumljivo. Kakor hitro bi priznali, da je predvsem glas vesti, ki kakor neugasljiv ferment pospešuje ves razvoj zgodovinskega procesa, bi potrdili upravičenost tega, kar se godi.

Resnično dejstvo je, da moderni človek ni srečen. Za slepilom uživanja vihra, z drhtečima rokama sega v praznino, kliče in išče in strmi bolešno — en sam odgovor mu bije nazaj: kam? Prosvetljeni vek, ki je verjel v luč, ne vidi poti, obstal je v mraku. In ko bi prišel sam on, ki je dejal velikemu autorju «Izpovedi»: Jaz sem tvoje zdravje! — ko bi on sam izpregovoril, ne bi ga spoznali.

In vendar: kam?

V rešitvi tega vprašanja ni le mir človeških src, marveč tudi boljše, lažje življenje. Kdor gre z neskaljenim očesom v dno, bo videl dvoje izhodov, ki sta pravzaprav eno: razvitje npravne osebnosti človeka, ki mu je gmotno zagotovljen obstoj. Oboje je namreč v zvezi kakor vzrok in posledica, ne da bi morebitne izjeme na tem kaj izpremenile. Sicer bo stalo ogromnih naporov v zgodovini, predno se bo socialno izenačenje človeka približalo nesmrtnemu idealu, toda družboslovno dejstvo je, da stremi človeštvo z vsemi silami na ono stopnjo civilizacije, ki ne pozna več načela absolutne sovražnosti.

Dasi se vara, kdor misli, da je mogoče ustvariti boljšega človeka brez ozira na ekzistenčni boj, je pa vendar resnično, da je razvoj npravne osebnosti mogoč tudi v najtežjih gospodarskih razmerah, saj je zakon izpopolnjevanja immanent vsemu, kar živi. Kaj je nprava osebnost, o tem je učiteljstvo premalo razmišljalo, zato tudi ne iznenadja, če ni pri nas pravega razumevanja, ko se o tem govori. Kolikor smo se ukvarjali z vzgojo, smo imeli pred očmi posebno značaj, dosledno ravnanje dozorelega človeka v istih okoliščinah, nismo se pa poglobili v vprašanje npravno dobrega značaja.

Nprava osebnost bi moral biti prav tako veliki cilj vzgoje, kakor mora vsa uredba družbe stremeti za tem, da je nele vsakemu delazmožnemu, temveč tudi šibkemu zagotovljen obstanek. V prihodnji civilizaciji bo imela vest vse silnejšo važnost — ali pa civilizacije ne bo! Vest je tista, ki človeka vodi k resnici, ki mu ukazuje odpoved, ki ga usposoblja za delo. Brez vesti smo individualisti, sužnji egoistične blaznosti, predani vrtincem nižjih nagonov in strasti, smo grobokopji lastnega zdravia in dušnega miru, rušilci svoje sreče in sreče sočloveka, ki mu ne priznavamo pravice do življe-

nja. Tragično dejstvo je, da nosi ves naš vek to Kajnovsko znamenje na sebi, kakor je resnica, da se vsa gigantska borba v današnji družbi more opredeliti s kratkimi besedami: borba za etično proniknjenje človeka.

Dasi je naš obstanek prvo, vendar ne živimo le zase, na vsak korak terja življenje okrog nas svoj tribut. Samo tako bivanje človeka ima svoj polno vrednost in svoj smisel. Vedno širji krog se vrte okrog nas in kdor se sam izbčuje, je slab človek. Koliko velikih ljudi nam kaže zgodovina in vendar: kako malo je resničnih veličin, če merimo z etičnim merilom! Kako majhen, kako ničev je sam Julij Cezar, če vržemo na tehtnico njegovo življenje vkljub vsem državniskim dejanjem! Milijoni ljudi brez imena ga za stolp presežajo v vseh časih in v vseh krajih sveta! Še vedno se goji kult veličin z individualističnih vidikov, medtem ko se zameta npravna, resnična vrednost človeka, ki nas dvigne ne le k uspehom v vsakdanjem življenju, marveč nam da tudi notranje zadoščenje, oni

globoki mir, ki ga tako strastno išče moderni človek.

Delo, skromnost in resnica so temelji, na katerih se dvigne npravna osebnost. Pomen te se v družbi čuti tudi danes, v času vse razkrajajočega liberalizma, toda važnost razvoja npravne osebnosti je premalo znana nele vzgojiteljem, ampak tudi onim, ki mislijo, da so poklicani za voditelje ljudstva. Zato je javno življenje razrvano in v razsulu, človek negotov, omahujoč v burji in brez notranje sile. Potrebno je razširiti spoznanje, da bo od vrlin poedinca zavisna vsa prihodnost človeštva, ker so samozatajevanje, premagovanje samega sebe in modrost, one lastnosti, ki nas bodo rešile. Le kdor je močan v samozatajevanju, kdor je izbojeval zmago nad seboj, je zmožen kljubovati viharjem ter se boriti za višje dobrine. Le tak človek ve, za kaj se bori in da je vredno borbe, za kar se bori, le tak človek ima ono silno, nepremagljivo orožje, ki je npravni pogum, najlepši cvet vesti.

HRVATATSKO UČITELJIŠTE ZA ISTRU U ARBANASIMA

O njemu več nešto spomenusmo u ovome listu, a danas jesmo u stanju nešto više reći o njemu, te suditi odgoj i odgajanje budućih učitelja hrvat. mladeži u Istri na tome zavodu. — Mi, poznavajući mentalitet, nakane i ciljeve vladajućih krugova i onih nepozvanih, koji uplivaju dapače vode svu politiku Istre pa došto i školsku, znali smo i prije kakovo će biti t. zv. hrvat. učiteljište u Arbanasima u Dalmaciji kraj Zadra. Prema uredjenju tog «našeg» učiteljišta i kakve sile deluju na njemu, možemo ga suditi; a suditi možemo i nešto drugo, naime **kakve** učitelje želi imati vlada i talij. stranke za hrvat. pučanstvo Istre; a onda dalje, **kakve** pučke škole žele mu dati i što se njima želi postići.

Ali prije svega potrebno je da istaknemo red i uredjaj ovog učiteljišta, a da možemo o njemu pravedno suditi.

Zavod je utrakvistički uredjen, te obuhvaća hrvat. i talij. odsek (sekciju). Imitacija je dakle pokojnog učiteljišta u Kopru, koje se delilo u hrvat., slov. i talij. odsek, a nemački bio svima «čaća». — Time Italija imitiše pokojnu Austriju, pa ju dapače nadmašila «energijom» i tendencijom. Svest dotičnih narodnosti pokopalo je to starinsko koparsko učiteljište, a za arbanaško prerano je nešto proricati. — No ipak držimo, da to hrvat. istarsko učiteljište u Dalmaciji ne služi u čast našim vlastodržcima, pa će ga sunce i svetlost prije ili kasnije zagotovo raspršiti; porušit će ga novi ljudi, nove svetle ideje svetske i čovečanske. — Zastrančismo malko. Zapravo o hrvat. preperandiji u Arbanasima nema ni govora, što belodano pokazuje činjenica, da se u talijanskom jeziku podučavaju počam od

1. tečaja skoro svi predmeti osim veronauka, koji je usto neobvezatan predmet. U drugom razredu primerice uživaju naši učitelj. kandidati u hrvat. jeziku jedino računstvo, mineralogiju i veronauk, u zadnjem valjda ni jednog predmeta. Ovaj obzir, da se ipak nekoji predmeti predavaju u hrvat. jeziku, bit će samo privremenog značenja i iz obzira, što naši djaci i djakinje dodjoše na arbanaško učiteljište iz hrvat. pučkih škola ili hrvat. gimnazija, pa ne poznavajući talij. jezika, valjalo za sada ustupiti nešto mesta hrvat. jeziku na učiteljištu. Inače, mislimo, i taj bi «privilegij» našem jeziku otpao.

Razumije se, da hrvat. i talij. djaci i djakinje jedne i druge sekcije zajednički uče učevne predmete u talij. jeziku.

Već ova dosad rečena dostatvo bi bila da nam bude jasno, za čime se ide takovim odgojem našeg učiteljskog podmlatka. Naš je hrvatski mladić ili devojka došao na učiteljište s malim znanjem hrvat. jezika, a tu opet nema zgode da ga temeljito nauči, pošto zavod nastoji, da naši učitelj. pitomci što temeljitije nauče talijanski, (što je valjda glavni cilj zavodu), a ne dostaje im vremena za izučavanje hrv. jezika. Naš će mladi Hrvat. učitelj naravno doći opet med svoj narod bez dovoljnog znanja hrvat. jezika. Talijanski naučiti naprotiv imat će dovoljno i previše prigode. Usto zapovedjeno je, da svi naši djaci moraju govoriti s profesorima talijanski. A pošto naši djaci zajedno prebivaju u konviktu s talij. sodrugovima, očevidno je, da mora naš budući Hrvat. učitelj cio dan općiti u talij. jeziku ili — šutiti. Govorit će medjusobno možda i hrvatski, i to u narečju, i tiho, da ne uvrede kojeg vrućekrvnog profesora ili djaka svojim Hrvat. govorenjem.

Stoji i to nažalost, da će se koji naš djak bo-
jati i privatno govoriti hrvatski u zavodu bo-
jeći se «osvete» sa strane kojeg fanatičnog talij.
profesora prigodom ispita i ocenjivanja. Ovo
nije isključeno, a niti drugo, da će se možda
«dobre» naše djake favorizovati, što će sve po-
gubno i nemoralno delovati na djake. — Stoji
dakle; naš učiteljski pripravnik na arbanaskom
učiteljištu uživa skoro posvema sve školske
predmete u talij. jeziku; njegov općevni jezik u
internatu je silom i iz oportunitete te obzira
također talijanski, sledi odatle, da će on izaći
iz zavoda potkovan u talij. jeziku, a ne će u hr-
vatskom. Naravno: talij. jeziku odredjeno je
mnogo sati u školi, a za hrvatski preostaje ma-
lo, ništa; usto zavodski ambijenat protivan je
našemu jeziku. To se i htelo postići čitavom
uredbom zavoda i profesorskim zborom. Od
deset profesora i dve profesorice ne poznadu
trojica ni reče hrvatski; ostali poznadu, košto
svi učeni Dalmatinci, oba jezika, ali, dodajmo,
svi su, osim kateheta g. Jedretića, talij. mišlje-
nja. Što to znači dandanas, predobro nam je
poznato. Njima bit će glavna zadaća predava-
njem i školskim disciplinama skalupiti dušu na-
šeg pripravnika u takovu, što ne bi sličila nje-
govoj originalnoj duši, što ju ponio sobom u
zavod.

Poznato je i iskustvom dokazano, da nije sve-
isto, podučaje li se koji predmet jednim ili dru-
gim jezikom; podučava li ga Hrvat ili Talijan
po polit. i kulturnom mišljenju; nije isto, imade
li djak hrvatski ili talij. tekst, pisan od Hrvata
ili Talijana.

Ako itaknemo, što već spomenusmo, da na
zavodu deluju samo profesori talij. mišljenja, e
onda znamo, u kojem duhu se goje danas naši
budući narodni učitelji i uzgajatelji. Ali našu
tvrdnju nek bolje potkrepi daljna okolnost u
zavodu i konviktu, gde je našim djacima **zabra-
njeno** pevati hrvatski, pa i svako sviranje. —

Ova nekulturna i nečovečanska prepoved naj-
bolje karakteriše to «naše» učiteljište, a ima
ujedno i svoju svihu. Naš mladi učitelj naime ne
sme poneti u Istru međ svoj narod išta, čime bi
mogao i morao delovati na polju prosvete i
uplivati nanj kao naobražen i narodan učitelj
i Hrvat. Dandanas pesma i popevka kraljuje u
svim kulturnim narodima i vodi, osobito mase u
životu. Pesma i glazba teši ljudstvo, blaži ga,
uspaljuje, bodri, hrabri, jača, oduševljava. Da-
nas, u dobi narodnih borba, ima pevanje i glaz-
ba još veće, šire i dublje značenje, a dakako u
Istri još je većeg značenja. Glazba i umetnost,
veli se, da je internacionalna, ipak, mislimo,
nije sveisto, peva li masa «La bandiera rossa
trionfera» talijanski ili slovenski. — Naš budući
hrvat. učitelj doći će u Istru, da nije pevao ni
svirao, a niti čuo igde krasno zbornu i umet-
ničko pevanje.

Svrnimo se malko još na učevne predmete
ovog učiteljišta. Na njemu se i pedagogija,
zemljopis i povest predaje talij. jezikom, narav-
no iz talij. tekstova od talijansko mislećih pro-
fesora. Ovo nije nuzgredno u obuci i odgoju,
pošto se ovim predmetima silno deluje na mo-
ralni i patriotski odgoj mladeži. Hoće li naš pri-
pravnik ikada čuti šta ugodna iz slavenske po-
vesti iz ustiju talij. profesora-šoviniste?! Mi već
znademo, da se već u nas pišu povesti po re-
ceptu, po zapovedi, a ne po istini; a imamo već
i tendenciozno pisanih knjiga za školu. Zato
ne ćemo pogrešiti ustvrđimo li, da naš učitelj,
pripravnik u Arbanasima (ne će piti uvek čistu
vodu, pa će doći u Istru (ako bude!) mutnim,
pokvarenim znanjem. Pobeljeni grobovi! — A
pedagogija? A kandidatovi metodički nastupi?
Eto: glavni i najteži predmeti i znanost, što
čini učitelja — učiteljem, podavaju se našim
pripravnika u tuđem jeziku. Doći će tako
u svet, u školu nezrio i nesposoban. —

(Svršetak sledi.)

NRAVSTVENI POUK BREZ RELIGIJE

Predavanje K. Supina na sastanku Slomškove zveze
u Idriji dne 21. nov. 1921.

Klic velike francoske prekucije koncem 18. sto-
letja: «Već luči!» je našel svoj odmev tudi v peda-
gogiki. «Izobražite otroku um, napolnite mu ga z
znanjem kar največ, in izvršili ste njegovo vzgojo»
tako je učila svoje slušatelje intelektualistična peda-
gogika. S spoznanjem in znanjem pride hotenje in
delovanje samo po sebi, čemu vežbati voljo, saj ob-
stoji vse duševno življenje samo iz predstav, to je
bil nauk enega izmed najuglednejših tedanjih peda-
gogov nove šole — Herbata.

Ta zmeta, ki jo je že Aristotel pobijal pri Sokratu
rekoč: «Kakor se naučiš zidati, ako zidaš, citrati,
ako citraš, tako se naučiš čednosti samo z vajo», se
je kmalu izkazala nesposobna, da bi osnovala trajno
srečo posameznikov — narodov. Človeška sreča ne
temelji na mpozni znanja marveč na moči volje, na
krepkih značajih. Pedagogi so začeli spoznavati, da

se ne sme vzgajati samo um, marveč tudi volja. Na
mesto enostranskega intelektualizma je stopil volun-
tarizem tudi v pedagogiki. Družbe, ki so se v ta na-
men ustanovile, so si predvsem postavile dva cilja:
1) Neodvisnost navnega mišljenja od religije in 2)
Preosnova navnne vzgoje v smislu zahtev etike brez
religije.

Iz tega gibanja so vzrastli mednarodni kongresi
za navno vzgojo (London 1908, Kaag 1912), za do-
mačo vzgojo (Bruselj 1911) in drugi, nastala je obšir-
na literatura o navnri pedagogiki in izšel je tudi
znameniti pedagog Fr. W. Foerster.

Ker je pa ta novi brezverski navnri pouk, ki se
dandanes zahteva in vpeljava po raznih šolah, ravno
težišče vsega navala na krščansko šolo in na krščan-
sko, versko vzgojo mladine, zato je prav, da si je
krščanski vzgojitelj na jasnem, kako naj sodi o tem
gibanju. Oglejmo si najprej brezverski navnri pouk
sam na sebi, njegovo bistvo, predvsem kako se loči
od krščanskega verskega navnne pouka in potem
se ozrimo, kako se je ta pouk izkazal v praksi v de-

želah, kjer se je vpeljal, predvsem na Francoskem in v Ameriki.

I.

Podlaga brezverskemu nravnemu pouku je brezverska morala otroka. Je pa li taka morala mogoča? Ker obstoji brezverska etika kot modroslovna veda, je s tem že dan odgovor: brezverska morala je mogoča. Nima pa še s tem dejstvom odgovora na vprašanje, ali se ta brezverski etični nauk tudi v življenju udeležuje ali se more udeleževati v praksi. Razlikovati moramo etiko kot modroslovno teorijo in kot prakso v življenju.

Umsko mišljenje vodi človeka do tega, da prizna Boga kot začetnika sveta; tako vodi tudi zavest nravne dolžnosti nravno mišljenje do tega, da prizna božjega zakonodajavca, začetnika te nravne obveznosti. Nnavnost je torej v najtesnejši zvezi z religijo. Saj govori že Sofoklejeva Antigona v starem veku o «večnem zakonu v človeških prsih, ki velja za vse čase in ima svoj izvor v božanstvu» ter odprave na podlagi tega pokorščino kraljevi zapovedi, da ne sme pokopati svojega brata Polyneika.

Drugače sodi o tem deizem in ateizem novega časa. Ta dva odklanjata božji izvor nravnega zakona, nočeta ničesar vedeti o nravni obveznosti, ki bi imela za podlago božjo voljo. To bi bila heteronomija, nevredna človeka. Na kaj torej naslanjata obveznost nravnih zahtev? Kaj jima je najvišji zakon nravne dolžnosti? Tu se ne moremo spuščati v razne odgovore na to vprašanje, le par opomb mi bodi dovoljno.

Najvišji zakon nravnosti ni izpolnjenje volje Božje, marveč zahteva kulture, pravi Wundt in drugi. A od česa je zavisna človeška kultura? Mar ne od vrednosti človekove? In če ni človek po svojem bistvu nič drugega nego razvitejša, popolnejša žival, potem tudi njegova kultura ni več vredna nego kultura opice ali psa. Poglejmo le minulo svetovno vojno, kako se je osmešila v njej «moderna kultura». Kdo se more še navduševati za kulturo, ki je rodila najgrozovitejšo vojno? In negovanje take kulture naj bo najvišji zakon nravnosti!

Estetsko dopadajenje nad nravnimi idejami — kot so prostost, popolnost, pravica, primernost, blagohotnost — to bodi temelj nravnosti po Herbartu. Prav, toda estetsko dopadajenje nad kakim lepim delom narave ali umetnosti vendar ne more ustvariti nravne obveznosti, pravtako tudi ne estetsko dopadajenje nad nravnimi idejami.

Temu nasproti postavlja Kant nravnost in čednost na zavest dolžnosti. Dolžnost se obrača do človeka z brezpogojno zapovedjo s «kategoričnem imperativom». Dolžnost mu ne pravi: Ako hočeš biti srečen, ako hočeš služiti družbi, ako hočeš izobraziti svojo osebnost, moraš biti resničen in dober, marveč ukazuje brez vsakega «ako»: Ti moraš! Na vprašanje, odkod pa ta zapoved, Kant ne odgovarja. Človek jo najde v sebi. Bog mu ne daje te zapovedi nravne dolžnosti, to bi bila za človeka nevredna heteronomija, ampak človek si jo da sam, kot svoj lasten gospod in zakonodajec. In če se Kantu ugovarja, da more zakonodajavec zakon, postavlo tudi preklicati ali od nje koga odvezati, se mu ne zdi vredno na to odgovarjati. Tako torej pri Kantu zakon nravne obveznosti nikakor ne izvira od Boga. Vendar pa nravne obveznosti Kant ne loči popolnoma od božanstva. S tem ko človek izpolnjuje nravno dolžnost, si pridobiva nravne zasluge, ker pa te tu ne dobe zaslužnega priznanja in povračila, ga morajo dobiti onkraj groba; zato mora biti neumrljost,

mora biti božanstvo, ki poplača zasluge s primernim blaženstvom. Nehote pa nastane vprašanje: Ako človek s tem, da je nraven in čednosten, sledi le svoji lastni zapovedi, ki si jo je sam dal, kako naj pride potem božanstvo do tega, da poplača vedenje, ki se je vršilo brez ozira na božanstvo. Ali ne bi bilo to prav isto, kakor če bi moral delodajalec dati plačilo delavcu za delo, ki ga je delavec opravil brez vsakega odnosa do delodajalca le v svoji lastni službi?

Drugi zopet (n. pr. socijaldemokrat Henrik Schultz) trdijo, dobro delati je lahko, saj poteka to takorekoč samo od sebe iz človeške narave. Če bi bilo to resnično, zakaj pa potem može kakor Kant, Voltaire, Friderik Veliki in drugi tako povdarjajo slaba nagjenja v človeški naravi in ta vedni boj v človeških prsih. Celo Rousseau nalaga v svojem «Emilu» vzgojitelju to življenjsko nalogo, da obvaruje svojega Emila izprijetosti, ki izhaja iz človeških rok.

Poglejmo še, kaj pravi k temu krščanski mislec — P. Viktor Cathrein. Človeška narava je božje delo; kar pa je primerno tej naravi, kar se ž njo ujema to se ujema tudi z voljo Božjo. Ako si torej človek to, kar zahteva njegova umska narava, nalaga kot dolžnost do samega sebe, do svojega bližnjega, do božanstva, čegar bivanje razodevajo čudeži vidnega sveta, glas vesti, potem ima etika verski značaj — ne značaj razodete religije, ampak značaj naravne religije. Tako je torej načeloma mogoča naravno — verska nravnost, ki se ne ozira na nobeno razodeto religijo, tudi ne na krščanstvo in na cerkev, ki pa vendar ni treba da bi bila brezverska ali celo proti verska, ki lahko sprejme vsebino 10 zapovedi kot božjih zapovedi. Da tu niso obsežne pozitivne dolžnosti krščanske vere, ki se nanašajo na odrešenje in posvečenje, zakramente in cerkveno življenje, je samo po sebi umevno.

Toda ta abstraktna možnost naravne nravnosti še zdaleka ni dejstvo. Po svojem bistvu je verska, krščanska čednost spolnjenje naravne čednosti. Razodetje, beseda božja dviga in množi veljavo naravnih zahtev: «bodi resničen, bodi pravičen, bodi dober», ki jih najde človek v sebi, ki si jih mora človek sebi staviti. Pa ne samo to; človek dobi po krščanski veri in milosti odrešenja tudi moč, da more izpolniti te zahteve, ki si jih mora staviti sebi. Tu tiči glavni pomen dejstva odrešenja! Saj krščanstvo ni drugega nego spolnjenje naravne religije, naravne nravnosti. Velika nevhvaležnost napram Bogu, ki nam je dal razodetje in odrešenje, bi bila, ako bi odklanjali razodeto, krščansko vero in si zadovoljevali z naravno vero, naravno čednostjo. Tako početje bi bilo pa tudi neumljivo. Pameten človek vendar ne bo zametal trdno zidane hiše in šel stanovati pod milo nebo ali v slabi šotor, pameten popotnik ne bo zavračal železnice, s katero lahko hitro pride do svojega cilja, ter šel po dolgi, slabi neizvoženi cesti. Kristjan mora torej odklanjati nravni pouk, ki sloni le na naravni veri in ne sme zametati visokih darov krščanske vere. Da se krščanski nagibi in pripomočki za čednost, kot navzočnost Božja, navzočnost angélnja varuha, zgled Jesusov, Marijin in drugih svetnikov moč sv. zakramentov, ne dajo nadomestiti, to je tudi pripeljalo znanega pedagoga Fr. Foersterja, ki je v svojih mladih letih deloval kot potovalen učitelj etične kulture, zastopnik brezverskega nravnega pouka mladine, na krščansko stališče. Spoznal je s svojim jasnim umom in praktičnim izkustvom, kako ne nadomestljiva je vera za vzgojo mladine za čednostno življenje. Konec prihodnjč.

POLEMIKA

KRATKA REPLIKA

Gospodje dialektiki Tiskovnega društva v Pazinu me po «Pučkem prijatelju» učijo logike zaradi «Istranina», ki ga je objektivna (ne moja!) kritika obsodila vzlic temu, da je — naroden. Ker nisem prav nič kriv, če «Istranin» ni tak kot bi lahko bil, se tudi ne bom prerekal s Tiskovnim društvom kot pravdarski kmet, zavrtni pa moram nekatere trditve, ki hudo šepajo vzlic vsej logiki svojih očetov. «Po našem uverjenju — pravijo — stoji **pravi** nacionalizam prema komunizmu kao ideja dobra prema zloj». Če je stvar taka, potem lahko rečem, da je to uverjenje prav fenomenalna nevednost. Narodnost ni več družega kakor vsota značilnih svojstev naroda, nacionalizem pa hranitev teh značilnih svojstev in pravica osnovati svojo (narodno) državo. To bi bil po mnenju g. dialektikov **pravi** nacionalizem — nasprotju menda — s šovinizmom kot nepravim nacionalizmom. Komunizem je pa gospodarski sistem, po katerem naj bi bilo vse imetje skupno. Kako je potem mogoče postaviti nacionalizem proti komunizmu kakor dobro idejo proti slabi? Kaj lahko! Z logiko Tiskovnega društva v Pazinu! «Time nije rečeno, da komunizam nema ništa dobra u sebi, nego samo da je općenito izevši zao.» Torej je slab in dober obenem. O komunizmu in njegovih senčnih in solnčnih straneh je mogoče razpravljati, saj dopušča sociologija individualizem zraven socializma, toda trditve, da je komunizem splošno vzeto na vsak način zlo, je prav tako neresna in nelogična kot je smešna izvirna sentenca Tisk. društva, da je krščanstvo temelj **pravega** nacionalizma. Kdor je to zapisal, je najbrže tak **pravi** nacionalist, ki podreja nacionalizmu krščanstvo, čegar idejne univerzalnosti ne pozna. Vsa zgodovina nam priča, kako gre krščanstvo preko narodov in držav. Evo samo vprašanje: ili ni Loyolov prepored zahteval, da se vsemu odpove, tudi vezem rodu in krvi, kdor hoče vstopiti v Jezusovo družbo? In danes gre vzporedno s stremljenjem III. internacionale prizadevanje solidarnističnih politikov in organizatorjev, da se zgradi tudi krščanska — internacionala!

Toliko na kratko. Tiskovno društvo v Pazinu se rado in mnogo «čudi». Jaz se nič ne čudim, če berem besede: «Inače smo zahvalni J. Pahorju, što nam je odkrio, da se je u hrv. delu lista onako zaletio proti koledaru «Istraninu» urednik gosp. **Vinko Šepić**.» Vprašam le: ali sem storil slabo, če govorim resnico? Ali snujete vi slabo, da ste tako hvaležni J. Pahorju, što nam je odkrio? Ali boste padli po učitelju radi njegovega strašnega greha, radi kritične besede? Nič kaj lepa ni vaša hvaležnost, lahko to povem! **J. Pahor.**

STVAREN POPRAVEK NESPOSOBNEMU POROČEVALCU

Z ozirom na poročilo tov. **K. Pahorja** o zadnjem zborovanju «Učit. društva za Trst in okolico», ki ga prinaša enajsta številka našega glasila, hočem, da se popravijo sledeče netočnosti, ki potvarjajo smisel mojih takratnih izjavanj ter **mi polagajo na jezik besede, ki jih nisem nikoli izgovoril**, oziroma zamolčujejo v dobri ali slabi veri besede, ki so bile značilne in z dobro preudarjenim namenom izgovorene.

Nikakor nisem dejal «da bi bilo tudi nekam čudno, da bi se po delegacijskem viharju v Vipavi kar na-

enkrat **prikazal** na te sestanke» (namreč sestanke izobraževalnega stremljenja). Iz teh besed bi lahko kdo sklepal, da sem se po Vipavi jaz sploh bal kje «prikazati» se. Ne, prijatelji, tu ste v zmoti! **Jaz sem se «prikazal» pred in po Vipavi, kjer je bilo mene treba, vedno z odkritim čelom**, ker na moji vesti ni greha, niti v moji duši ni kesanja. Pač pa sem dobesedno dejal: «Po onem, kar se je v Vipavi **godilo**, bi bilo pač za mojo osebo nekam čudno, da bi se **vsiljeval** tam, kjer me ne žele.» — To pa je temeljita razlika! Vsiljevati se gotovim tovarišem še danes nočem, pridržujem si pa pravico do kritike kljub masno tiskani opombi uredništva, ki zveni tako presneto naivno, da o nji za sedaj nočem izgubljati besede.

Iz gorenjega popravka sledi tudi, da jaz nisem nikakor govoril o kakšnem — «viharju» v Vipavi. Pač pa sem nekoliko pozneje oni «vihar» označil povsem pravilno s sledečimi besedami: «**To, kar se je vršilo v Vipavi, ni bilo nikako delegacijsko zborovanje učit. Zveze, temveč čisto navaden ljudski shod!** In to sem v kratkih potezah tudi utemeljil. Poročevalec o vsem tem nič ne ve, vsaj v svojem poročilu ne omenja niti besedice. In vendar — sodim vsaj — niso to prazne fraze. «Vihar» je menda le poročevalcu brenčal v ušesih, drugod ga ni bilo.

Priče, da so te moje trditve resnične, so vsi tovariši, ki so bili prisotni na zborovanju «Učit. dr. za Trst in okolico», glavna priča pa je tov. **A. Grmek**, predsednik «Zveze», ki je takoj po mojih besedah pritrdil, da bo zastopal pri letošnjem delegacijskem zborovanju načelo, da bodi to res — delegacijsko, in da naj traja tudi več dni, samo da pride pravo mnenje učiteljev-delegatov na dan. To važno izjavo tov. predsednika je poročevalec **K. Pahor enostavno zamolčal** v svojem poročilu. Tovariš urednik — prvi pogoj je — **biti dobro obveščen!**

Moja kritika o izobraževalni akciji ni bila nikakor scvržna, kar je razvidno iz besed tov. Taučarja o istem predmetu na istem zborovanju. Tov. Taučar je sam obžaloval, da ta akcija ne uspeva, kar sem jaz sicer razbral tudi iz poročil o zborovanjih drugih učit. društev (n. pr. goriškega). Jaz pa izvajanj tov. Taučarja nisem «**podpiral**», kakor pravi poročevalec, temveč sem le glasno «**konstatiral**», da je tov. Taučar z drugimi besedami **isto** povedal, kar sem jaz malo prej. To je menda povsem kaj drugega!

Dalje ugovarjam, da bi bil tov. Ribičič na zborovanju našega društva «**razkazal**» **program** samoizobraževalne akcije. O **programu** te akcije nisem čul dosedaj ničesar, ne v Vipavi, ne v našem listu, ki je v uvodniku «E pur si muove» javno izpovedal brezprogramnost vsega tega velevažnega dela, najmanj pa iz ust tov. Ribičiča. Ribičič je pač namignil na neka predavanja in na naš pevski zbor, a o **programu** ni črhnil niti zloga! Najlepše je, da je proti kancu našega zborovanja celo tov. **J. Martelanc** «**povprašal o namenu in programu Zvezinega pevskega zbora**» (To so poročevalčeve besede!) Torej ni vse tako asno kakor beli dan in dadaiško-zenitsko-nadirske pesemce.

Marsikaj bi hotel še povedati, ali prosil bi, da mi poročevalec ali pa vsaj uredništvo najprej prevedeta v običajno slovenščino razne stavke kakor n. pr.:

«Torej zmožne delegate, ki bodo o snovi, ki se bo razpravljala na zborovanju naprimer o Zvezinih pravilih, kjer so tuptam pomanjkljivosti.»

Sličnih «zenitskih» stavkov je več! Ker sem izšel iz stare šole, ki vsaj kolikor toliko še spoštuje domači jezik ter ljubi, da sledi za šumo odvisnih stavkov vsaj kakšen pošten glavni stavek, odgovorim na te kolobocije, ko sprejemem dostojen komentar.

Ferdo Kleinmayr.

L'ART POUR L'ART

V veliki pravdi imam k sreči majhno ulogo: tov. Kleinmayr se je obregnil ob me, ker sem se spotikal na dnjegovo.... kritiko Zvezine izobraževalne akcije. Po svojem ponižnem mnenju imam nekoliko pravice spotikati se: 1) ker sem bil pri vseh sestankih, pa nisem nikdar imel prilike videti pri njih tv. kritika, 2. ker sem pisal člančič «E pur si muove», ki ga je tov. Kl. razumel po svoje in 3. ker je vsaj nekaj let, odkar se med učiteljstvom poudarja potreba socialnega spoznanja, in sicer tako na raznih zborovanjih kot v organizacijskem glasilu. Z besedo o socialnem spoznanju je dovolj povedano in če zahteva tov. Kl. kdove iz kakšnih razlogov: Le hitro

program ven! res ne vemo, kje naj vzamemo tak program, da bi bil tovariš z njim zadovoljen. Zdi se pa, da je to hrepenenje po programu zgolj posledica gesla: Lani ste vi nas kritizirali, letos bomo pa mi vas! Če je tako, potem seveda ni vsa stvar prehudo tragična, zato se tudi ne kaže razburjati. L'art pur l'art!

Tov. Kleinmayra bi prosil le, da ni malenkosten, že zaradi tega ne, ker so malenkosti — brezkončne. Ker je v stavku: Torej zmožne delegate, ki bodo o snovi (itd.) — izpadla menda korektorju beseda «poučeni», postaja.... sentimentalen in se sklicuje, da je «iz stare šole, ki vsaj kolikor toliko še spoštuje domači jezik ter ljubi, da sledi za šumo odvisnih stavkov vsaj kakšen pošten glavni stavek itd.» Ponovimo: **ljubi, da sledi glavni stavek!** Ne, to ni spoštovanje domačega jezika, to je germanizem in ne edini v sestavku tov. Kleinmayra!

Drugega nimam dostavljati, kvečjemu to, da je kritika radi kritike nehvaležen posel.

J. Pahor.

FELJTON

VI. M.

RABINDRANATH TAGORE

II.

OBSEG umetniškega udejstvovanja Rabindranatha Tagoreja je ogromen. On piše pesmi, novele, drame, romane, poleg pa komponira svojim pesmim napeve, da jih poje in pozna tako ves narod. — On je predvsem lirik. Najsujektivnejša čustva, razpoloženja najskritejših trenutkov, najtajnejša drhtenja in slutnje izraža v svojih pesmih, ki so pravzaprav odlomki in hipni odsevi njegovega duševnega življenja. Epik ni niti v svojih dramah, novelah in romanah, ki so ravnotako, kakor njegove pesmi, odsev hipnih, trenutnih razpoloženj, le da so zvezani in nanizani v zunanjo celoto.

Iz dobe pesnikove mladosti, dobe strastnega življenja in burnega valovanja mladostnih, prekipevajočih čustev, večinoma izhaja zbirka ljubavnih pesmi «Vrtnar»¹⁾, v kateri se nam kaže mladi pesnik — vrtnar zvest služabnik kraljice svojega srca, ki ji hoče služiti v njenih prostih dneh.

«Svežo hočem držati gredno stezico, po kateri šetaš v jutru, kjer radostno pozdravljajo cvetke, želeč si smrti, ob vsakem koraku Tvoje stopinje.

Zibati Te hočem v gugalnici pod vejicami saptaparne, kjer se bo trudil zgodnji mesec, da poljubi rob Tvoje obleke.

Napolniti hočem z dišečim oljem svetilko, ki gori ob Tvoji postelji in okrasiti podstavek Tvojih nog s sandelom in safranom v redki slikovitosti.»

On pozna vse one tajne drhtljaje in tresljaje ljubečega srca, najfinejše občutke ljubezni.

«Ako grem ponoči na sestanek, ne pojejo ptički, veter se ne gane, hiše na obeh straneh ceste stojijo molče.

Le moje stopinje so glasne pri vsakem koraku in sram me postane.

Ako sedim na svojem balkonu in pričakujem njegovih korakov, ne zašeleste listi na drevesih in voda je tiha v reki, kakor meč na kolenih spečega čuvaja.

Le moje srce divje utripa — ne vem, kako bi ga držala mirno.

Ako pride moj ljubček in sedi pri meni, ako drhti moje telo in se mi zaprejo trepalnice, postane noč črna, veter ugasne svetilko, in oblaki ovijejo zvezde s pajčolanom.

Le biser na mojih prsih sveti in daje luči. Ne vem, kako bi ga skrila.» —

«Ali je to zopet tvoj klic?

Večer je prišel. Utujenost se me oprijemlje, kakor roke proseče ljubezni.

Ali me kličeš?

Ves dan sem Ti posvetil, kruta gospodarica, ali mi moraš še noč ugrabiti?

Nekje vse konča in nama pripade samotnost teme. Ali jo mora Tvoj klic prerezati in me zadeti?

Ali me moraš klicati, nemirna?

Potem pusti zaman čuti in jokati žalostne oči ljubezni.

Pusti luč goreti v samotni hiši.

Pusti, da vzamejo trudni delavci prevozní čoln domov.

Jaz se odtržem od svojih sanj in hitim na Tvoj klic.» —

Kljub temu, da izhajajo te pesmi večinoma iz dobe pesnikove mladosti, imajo poleg one mladeniške lahkotnosti na sebi značaj poznejših njegovih del — izražanje najglobljih in najfinejših občutij človeške duše. Dočim imajo te pesmi lahen odtis rahlih slutenj, dvomov, izraz razpoloženja človeka, ki se nahaja v hudih duševnih borbah, ima «Rastoči mesec»²⁾ sliko popolne duševne ubranosti. Glavna nit, ki veže te pesmi med seboj, je ljubezen, izlivajoča se v brezkončno harmonijo; ljubezen med materjo in otrokom. Pesnik podaja tu otroško dušo na nedosegljiv način, prodira v najfinejše nijanse njegovega doživljanja in jih razgrinja v čudoviti lepoti pred nami. Popelje nas v svet otrokovega obzorja, ki je popolnoma sam svoj, brezskrben in naiven, tuj našemu svetu: «Na obali neskončnih svetov se shaja deca, Vihar rjuje po brezcestnem nebu, ladje se razbivajo v brezsednih vodah, vsenaokoli je smrt in deca se igra.....»

¹⁾ Prevedel Alojzij Gradnik, založila in izdala «Omladina» v Ljubljani, 1917.

²⁾ Prevedel Alojzij Gradnik.

Vso tajno globino in nežnost materine ljubezni nam podaje v «Početku».

«Odkod sem prišel, kje si me pobrala?» je vprašalo dete svojo mater.

Odgovorila mu je napol v joku, napol v smeihu in si privila dete na prsi. —

Bil si skrit v mojem srcu, ker si bil njegovo hrepenenje, ljubček moj.

Bil si v punčkah mojih detinjih iger; in ko sem slednje jutro iz ila oblikovala podobo svojega boga, sem oblikovala in preoblikovala tebe.

Bil si zaklenjen v božanstvu naše domačnosti; nje-ga časteč sem častila tebe.

Vseh mojih nadejah in v moji ljubezni, v mojem življenju, v življenju moje matere si živel ti.

V naročju nesmrtnega Duha, ki vlada naš dom si se dojel veke in veke.

Ko je moje dekleško srce razklepalo svoje cvetne liste, si plavalo nad njim kakor vonj.

Tvoja mehka nežnost je cvetla v mojih mladih udih, kakor zarja na nebu pred solničnim vzhodom.

Miljenec nebes najmilejši, dvojček z jutranjo zoro, si plaval po reki pozemskega življenja in naposled si pristal ob mojem srcu.

Kadar ti zrem v obraz, me prevzame sveta skrivnost; ti, ki si bil skupen vsem, si postal samo moj.

V strahu, da te ne bi izgubila, te privijam tesno na svoja nedrija. Kakšno čarodejstvo je zapelo zaklad sveta v te moje šibke roke?»

Obe naslednji pesmi sta krasni sliki otrokove navivnosti in njegovega pojmovanja.

Čampin cvet.

Misli si, da bi bil čampin cvet, samo tako za šalo in bi rasel na veji visoko na onem drevesu in bi se tresel v vetru od smeha in plesal po pravkar razklesanih listih, ali bi me spoznala, mamica?

Klicala bi: «Dete, kje si?» in jaz bi se smejal sam pri sebi in bi bil tiho, prav tiho.

Skrivaj bi odprl svoje liste in bi te opazoval pri delu.

Kadar bi po kopeli z mokrimi lasmi, razpuščenimi preko ramen, šla skozi senco čampovega drevesa do dvorca, kjer opravljaš svoje molitve, bi začutila vonj cvetlice, pa ne bi vedela, da prihaja od mene.

Kadar bi opoldne po obedu sedela ob oknu in čitala «Ramajano»^{?)} in bi senca drevesa padala na tvoje lase in na tvoja nedrija, vrgel bi svojo malo senco na stran tvoje knjige, prav tja, kjer bi čitala.

Bi uganila, da je bila to drobna senca tvojega malega deteta?

Kadar bi šla zvečer s prižgano svetilko v hlev h kravam, bi padel nenadoma zopet na zemljo in bi bil še enkrat tvoje pravo dete in bi te prosil, da mi poveš kakšno pravljico.

«Kje si pa bilo, ti poredno dete?»

«Ne povem ti, mamica». Glej, tako bi si govorila ti in jaz.

^{?)} «Romajana» je epos, ki ga je spisal v 5. stol. po Kr. Valniki in opeva usodo boga Rame.

IZ ORGANIZACIJE.

Izveštaj o skupštini jugosl. učit. društva za kot. Volosko-Opatija, obdržavanoj u Matuljima dne 6. aprila o. g.

I. Uslijed lošeg vremena skupštini je prisustvovalo samo 20 što učitelja, što učiteljica.

Predsjednik otvori skupstinu uz pozdrav i zahvalu prisutnima, što se i po tako ružnom vremenu odazvaše pozivu odbora. Izruči pozdrav kolege Vinka Šepića, urednika hrv. dijela «Učit. Lista» i predsjednika pazinskog učit. društva, koji mu u privatnom pismu postavlja nekoje predloge, o kojima se raspravljalo kod «eventualija». Pročita zatim proteste, što se odaslaše u smislu zaključka posljednje skupštine: 1. kot. škol. Vijeću zbog poznatog plesa u veprinačkoj škol. zgradi; 2. vodstvu «Zveze» glede one netaktnosti uredništva «U. L.»

Na to nam društveni tajnik priopći izjavu podanu mu od gosp. kot. škol. nadzornika, prema kojoj se isti doista zainteresirao kod glavarstva općine Veprićac radi spomenute neurednosti, pa ima nade, da se stvar ponoviti ne će tim više, što je rečeno glavarstvo — našavši se u neprilici — dalo razumjeti gosp. nadzorniku, da se je tobože ples obdržavao u nekoj staroj škol. zgradi. Skupština sasluša ovu izjavu sa zadovoljstvom, čime izrazi svoju radost i zahvalu, koja kod učiteljstva ne uzmanjka, kada uvidi, da se kompetentna ličnost zauzme za dobrobit škole.

Iza toga bi pročitan i odobren zapisnik posljednje skupštine uz izjavu kolega Antončića i Pajalića, prema kojoj nije im bio naum da na posljednjoj skupštini raspravom o strukovnoj organizaciji djeluju za reorganizaciju našeg učiteljstva. Odgovorilo im se, da je iz tadašnjeg nastupa i govora obojice bila očevidna zauzetost za spomenutu tendencu, te je

ostalo članstvo prema tome i zauzelo stanovište, po kojem je došlo do zaključka, da «učiteljstvo želi ostati i nadalje organizirano u dosadašnjoj formi.»

II. Prelazeći na drugu tačku dnev. reda predsjednik spomene, da su školske oblasti namještanjem posebnih učitelja za tal. jezik na našim školama nastupile ne baš najtaktičnije i najpravednije. Učiteljstvo je naime iznenada postavljeno pred gotov čin, kojim mu se s jedne strane izražava nepovjerenje, a s druge opet zadaje mu mnogo skrbi, kako da skoro pred konac škol. god. uredi obuku prema nastaloj velikoj promjeni. Prema daljnjim pritužbama poedinnaca konstatiralo se:

1. da se je na većini škola moralo već sada uvesti jur odredjeni maksimalni broj sati za taj predmet;

2. da se je urediti obuku kroz protudidaklično, jer se primorao odrediti po dva sata uzastopce jednome predmetu.

S tih razloga zaključilo se slijedeću resoluciju:

1. Skupština prosvjeduje kod školske vlasti proti naglom i neočekivanom uvadjanju tolikog broja sati usred škol. god. za pouku tal. jezika, jer je time poremećen i okrnjen red obuke.

2. Učiteljstvo moli odgovorne vlasti, da bi se bar za tek. škol. god. stegnulo odredjeni maksimalni broj sati za tal. jezik, e bi se izravnao nastali poremećaj u obuci.

3. Ako već oblasti žele da uvedu već sada odredjeni broj sati tome predmetu — proti čemu učiteljstvo nema ništa, — ali neka onda školske vlasti prošire škole, adn ne bude morala trpjeti obuka u svim ostalim predmetima.

III. Kol. Pajalić vrlo zanimivo predavo o razvitku škole i došao do zaključka, da bi trebalo preurediti naše škole tako, da budu što više odgovarale praktičnim potrebama današnjega doba.

IV. Povede se tada razgovor o želji urednika hrv. dijela «U. L.», da skupština imenuje jednog dopisnika i člankara za naše glasilo. Prihvatilo se mnijenje, da pojedini objavljuju u «U. L.» važnije školske događaje iz svoje bližnje okolice.

Zatim se jednoglasno zaključilo, da se početkom buduće šk. god. uvede u sve naše škole već odobrene čitanke sastavljene od poznatih autora Rajčića i Bafa.

Odlučeno bi istodobno, da se zamoli vodstvo «Zveze», e bi poradilo oko toga, da bude dobava tih knjiga pravodobno omogućena.

Kol. Povšić Liva iznaša, da je pred kratko vrijeme sastavljeno mjesno škol. Vijeće za općinu Veprinac, u kojem nije zastupano naše učiteljstvo, prema bi po zakonu moralo biti. Skupština prepušta riješenje te stvari oblastima i samom učiteljstvu veprinačke općine, budući da je gosp. kot. šk. nadzornik poduzeo već potrebne korake za pravilno riješenje stvari.

Odredi se napokon, da odbor odluči dan buduće skupštine, koja se ima svakako obdržavati prije skupštine delegata učit. društava, da se izaberu delegati za ovu skupštinu.

Goriško učiteljsko društvo zboruje dne 4. maja t. l. v Gorici v «Trgovskom domu» ob 10. uri dopoldne. Dnevni red: 1. Predsednikovo poročilo. 2. «Delovna šola», nadaljuje tovariš Leopold Reja. 3. Predlogi in nasveti. — K ponoštevili udeležbi vabi odbor.

* * *

Pozivajo se vsi voditelji goriškega okraja, ki še niso dvignili v prostoru «Goriške ljudske posojil-

nice» knjig za šolsko knjižnico, naj storè to čim prej, drugače se oddajo knjige drugim šolam.

Učit. društvo za idrijski okraj je imelo svoje redno mesečno zborovanje dne 2. 4. v deklški šoli v Idriji.

Od 26 članov so manjkali 4.

1) Tov. predsednica je pozdravila navzoče in se spominjala tov. H. Zaklja, člana našega društva, ki je umrl 12. marca t. l. Pogreba se je udeležilo mnogo učiteljstva, položili smo mu na grob venec in šopek nageljev in ob njegovi krsti je govoril tov. M. Mikuž.

2) Tov. M. Mikuževa je predavala jako zanimivo o Strossmayerju in njegovi dobi ter žela mnogo priznanja za svojo obsežno skrbno sestavljeno razpravo.

3) Tajniško in blagajniško poročilo se je odobrilo.

4) Volitev delegatov za letošnje Zvezino skupščino se je vršila z listki in izvoljene so bile tov.: M. Rupnik, L. Kos in Z. Krapš. Za namestnice pa: Z. Blondek, F. Kenda in D. Dežel.

5) Razdelila so se društvena pravila, ki jih je napisal H. Sax brezplačno iz simpatije do učiteljstva. Zato se sklène, naj se mu odbor pismeno zahvali.

Sprejme se predlog tov. Mikuža, naj se obrne društvo na Zvezino predsedstvo z željo, da bi se vršila letošnja skupščina takoj prvi teden počitnic, t. j. od 3.—9. jul., ker pozneje se razidemo na razne strani.

Društvo naj nabavi pesmi, ki jih poje Zvezin zbor.

ŠOLSKE VESTI.

Dnevna nadaljevalna šola na Angleškem. Otroci, ki so dovršili ljudsko šolo na Angleškem, so obvezani obiskovati nadaljevalno šolo 2krat na teden po 4 ure. Ostali čas so učenci na delu. Edina disciplina v teh šolah je samovlada in razredna republika. Navajanje k osebni iniciativi in h kontroli samega sebe je izborna priprava za bodočega državljana. Učenci pridejo v to šolo z neko mržnjo, a tekem prvih tednov se pridobijo docela. Ravnatelj so v vednem stiku z delodajalci v njihovem okrožju in tem potom preskrbijo delo mnogim svojim učencev; upoštevajo vedno njih posebna nagnenja in zmožnosti.

Smoter nadaljevalne šole je vsestranska izobrazba mladih ljudi — fizična, duševna in socialna.

Fizična vzgoja, ki se goji pri telovadbi in igrah, jako dobro vpliva na telesni razvoj in na zdravje mlade generacije obeh spolov.

Učni predmeti so: literatura, zgodovina, zemljepis, ekonomija in pismena angleščina. Učitelji navajajo mladeniče in mladenke k čitanu «lepih» knjig. Pri vedah ne gledajo toliko, da si učenci nakopičijo znanja, ampak da se privadijo logičnemu mišljenju, da odkrijejo skladnost med vedo in moderno industrijo.

Z umskim delom se menjava ročno delo. Učenci se pečajo z lesorezom, bakrerezom, knjigoveštvom, usnjarstvom itd. Goji se slikanje, risanje, vezenje, glasba.

Socialna stran vzgoje v nadaljevalnih šolah je velikega pomena. Duh tovarištva močno vpliva na mladino.

Vsi učitelji složno stremijo za tem, da razvijajo osebnost mladih ljudi v najnevarnejšem času življenja in uspehi, ki so jih imeli, so mnogo višji nego se dajo razkazovati v razstavah ali registrirati v kronikah.

R. B.

«Hrvatsko» učiteljište za Istru u Arbanasima. Na drugome mestu ovoga lista govorismo o ovome t. zv. hrvat. učiteljištu, a sada da dodamo par podataka.

Ovo utrakvističko učiteljište pohađaju mladići i devojke hrvat. i talij. narodnosti, pa prema tomu i opstoji hrv. i talij. odsek. Skoro svi školski predmeti podučavaju se na talij. jeziku. Ima četiri razreda (tečaja) i pripravnicu. Ove godine nema III. tečaja. U razredima se zajednički podučavaju kandidati i kandidatkinje. Muškarci su ponajveć smešteni u muškom konviktu (27) a devojke u posebnom konviktu Sv. Dimitrije (3) — Ostali su eksternisti te stanuju vani privatnim kućama. — Učiteljište pohađja 47 djaka i 25 djakinja. U hrvat. sekciji upisano je 24 djaka, a 11 djakina, koji su podeljeni po tečajevima ovako: I. tečaj broji 8 djaka, a 6 djakinja; II. 10+4, a IV. 6+1. — Iz Istre imade 24 muškaraca, a 4 ženske. Svi Istrani upisani su u hrvat. sekciju. Talij. sekcija broji 9 djaka, a 5 djakinja. U I. tečaju imade ih 3+1, u II. 5+3, a u IV. tečaju 1+1. — Proforski zbor broji 10 profesora i 2 profesorice, koji većinom poznaju i hrvatski jezik osim trojice, a jesu svi mišljenjem Talijani osim ka-teheta prof. Kuzme Jedretića.

Pripravnicu polazi ih 16 (8+8) hrvat. narodnosti, a 6 muškaraca talij. narodnosti.

U konvikt primljeni pripravničari uživaju svi plaćevne pogodnosti, pa plaćaju nekoi polovicu, drugi četvrtinu čitave opskrbe, a treći su besplatno primljeni. Čitava opskrba iznaša mesečno 250 L.

Tovarišicam in tovarišem srčna hvala za sožalje ob izgubi matere!

J. PAHOR.